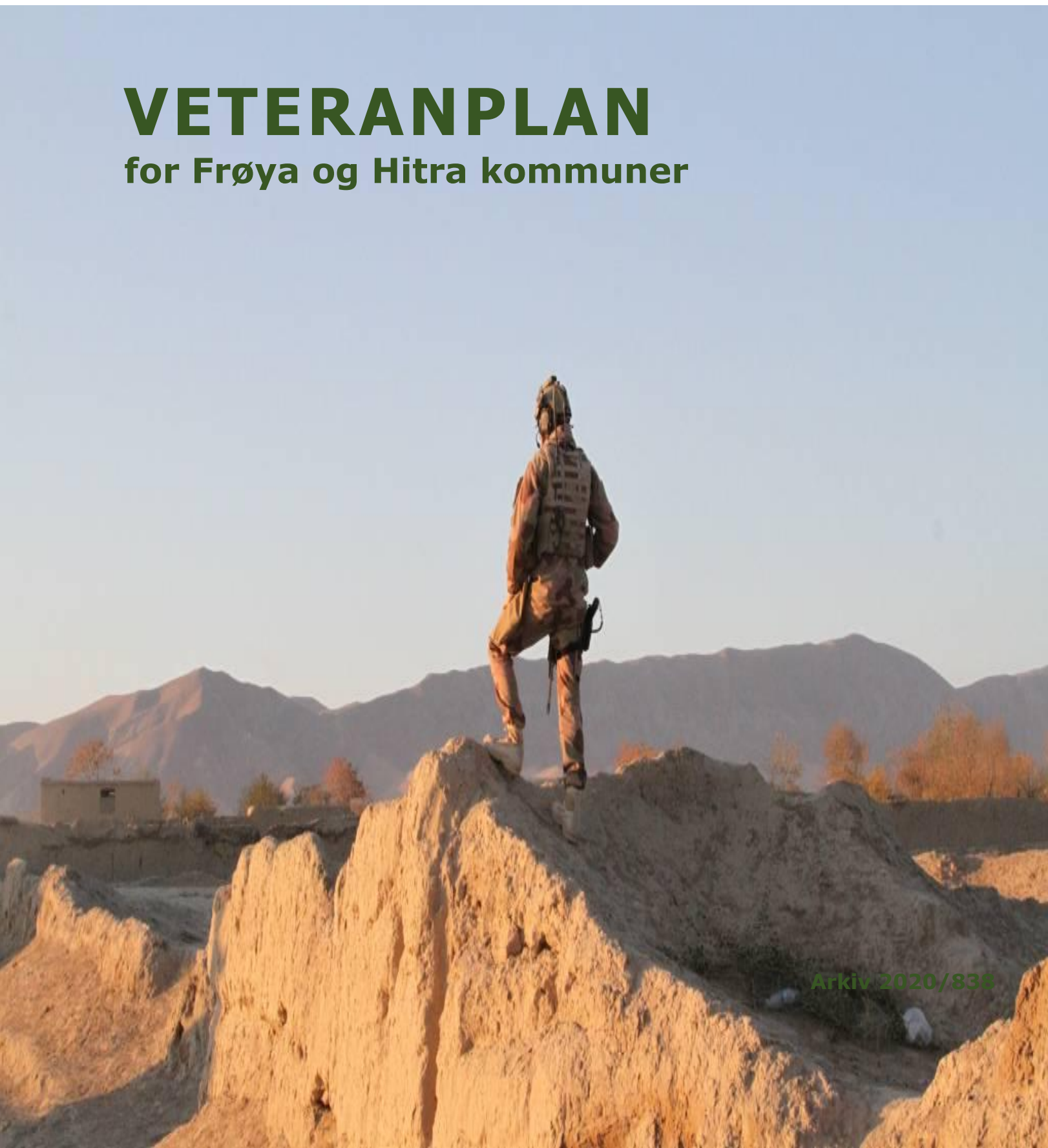

VETERANPLAN

for Frøya og Hitra kommuner

Arkiv 2020/838

INNHALDSFORTEGNELSE

Revisjonsoversikt	2
Henvisninger til andre planer / dokumenter	2
Målgruppe	5
Status Frøya og Hitra kommuner	5
Forskning	5
Anerkjennelse	7
Ivaretakelse.....	8
Oppfølging	9
Frivillige veteranorganisasjoner	9
Lokale tiltak i Frøya og Hitra kommuner	10
Anerkjennelse	10
Ivaretakelse.....	11
Oppfølging	12
Evaluering	13

INNLEDNING

Siden 1947 har 120 000 kvinner og menn tjenestegjort i internasjonale operasjoner, som omfatter 100 operasjoner på fire kontinenter. Ivaretagelsen av personell fra internasjonale operasjoner er et samfunnsansvar for alle sektorer. I regjeringens oppfølgingsplan fra 2011, *I tjeneste for Norge*, som omhandler ivaretagelse av personell før, under og etter internasjonal tjeneste, oppfordres kommuner som har innbyggere som har vært i internasjonal tjeneste å utarbeide en kommunal handlingsplan.

FØRINGER

Regjeringen iverksatte et arbeid for å bedre veteranenes posisjon som resulterte i St.meld. nr.34 *Fra vernepliktig til veteran* (2008-2009). Denne skulle bidra til å skape større forståelse i samfunnet for veteranenes oppdrag, situasjon og behov.

Regjeringens handlingsplan «I tjeneste for Norge» (2011-2013) og Regjeringens oppfølgingsplan av 2014 konkretiserte og videreførte dette arbeidet.

Handlingsplanen la derfor føringer for å styrke samfunnets anerkjennelse og ivaretagelse av personellet, mens oppfølgingsplanen bl.a. oppfordret kommunene til å ta et større samfunnsansvar ved å utarbeide kommunale veteranplaner.

Utdrag av tiltak 14 i Regjeringens oppfølgingsplan:

«Det bør legges til rette for bedre samhandling og utvikling av lokale tiltak for oppfølging og ivaretagelse av personell som har vært i internasjonal tjeneste».

BAKGRUNN

MÅLGRUPPE

Veteranplanens målgruppe er veteraner og deres familiemedlemmer som er bosatt i Frøya og Hitra kommuner.

Med veteran menes *alle norske statsborgere som har deltatt eller deltar i fredsbevarende, fredsopprettende eller statsbyggende innsats i andre land, fra utenriks-, justis- og forsvarssektoren.*

STATUS FRØYA OG HITRA KOMMUNER

På grunn av personvernreglene blir ikke navn på veteraner offentliggjort. Dette betyr at kommunene ikke har oversikt over hvem de er og hvor mange veteraner som er bosatt i Frøya og Hitra kommuner.

Forsvaret opplyser imidlertid at det i Frøya og Hitra kommuner er oppført en del veteraner som har tjenestegjort fra 1978 og frem til i dag. Veteraner fra operasjoner før 1978, som for eksempel Tysklandsbrigaden (etter 2. verdenskrig), legges til dette antallet. Veteraner vi har vært i kontakt med under utarbeidelse av planen sier det er naturlig å orientere seg mot Trondheim der det allerede er etablert treffpunkt og ulike arrangement for veteraner.

FORSKNING

Pilotprosjekt Østerdalen 2011-2014 var et samarbeid mellom kommunene Elverum og Åmot og Forsvaret, og hvor målsetningen var å utvikle og prøve ut tiltak som kunne bidra til en mer langsiktig, systematisk og kompetansebasert oppfølging av veteraner og deres familier med fokus på lokalt og regionalt nivå. Pilotprosjektet var inndelt i delprosjektene helse, familie og oppfølging.

Pilotprosjekt Østerdalen er av den oppfatning at Norge har et godt helse- og sosialvesen og at oppvekstvilkårene generelt er gode. Forsvaret og deres oppfølgingssystemer vurderes også som svært gode sett i internasjonal målestokk. De konkluderer likevel med at strukturer og ordninger rundt veteranfeltet må ivareta:

- At tjenesteytere i og utenfor helsetjenesten har tilstrekkelig kompetanse for å utøve sine oppgaver
- At feltets aktører evner å samhandle på en effektiv måte
- God koordinering av tiltak som rettes mot veteranen og veteranfamilien

- At fokus på stresshåndtering og forebygging av stressrelaterte lidelser hos veteranen og veteranfamilien forsterkes
- At det igangsettes forskning rettet mot familieområdet med utgangspunkt i norske forhold.

I 2013 kom Statistisk sentralbyrå (SSB) med rapporten «Veteraners levekår». Rapporten understreker at personell som har tjenestegjort i utlandet gjennomgående har god helse og stor grad av yrkesdeltakelse i forhold til øvrig befolkning. De fleste er heltids yrkesaktive, har samme sykefravær som referansegruppen, og de har høyere inntekter fordi de er i heltidsarbeid. I forhold til den fysiske og psykiske helsen er den minst like god som for referansegruppen. Når det gjelder egenvurdert helse, langvarig sykdom og psykiske vansker, er også her resultatene de samme som for referansegruppen. De benytter helsetjenester i samme grad som referansegruppen, men benytter fastlegen noe mindre. Veteranene i undersøkelsen er aktive personer, har gode sosiale nettverk og arbeider med frivillig arbeid for organisasjoner. Dette gjelder de fleste veteraner, men det finnes også en andel som har hatt opplevelser som påvirker deres helse negativt og øker risikoen for at de faller ut av arbeidsmarkedet. I følge rapporten kan god oppfølging etter tjenesten hjelpe denne gruppen veteraner.

Institutt for militærpsykiatri og stressmestring, Forsvarets sanitet, gjennomførte i 2012 en undersøkelse, Afghanistanundersøkelsen, med formål om å kartlegge psykisk helse hos norske veteraner som hadde tjenestegjort i Afghanistan. Undersøkelsen har tittelen «Norske Afghanistanveteraner: stigma, barrierer og helsehjelp» og er omtalt i en vitenskapelig artikkel fra 2016. Studien viser at 6 % av afghanistanveteranene oppgir å ha søkt helsehjelp for psykiske plager i etterkant av tjenesten. De som hadde søkt hjelp, rapporterte hyppigst angst- og søvnplager, og flertallet oppga å ha mottatt hjelp hos sin fastlege. To av tre veteraner som gjennom spørreskjemaet ble identifisert med enten angst, depresjon, posttraumatisk stress, søvnvansker eller alkoholproblemer, hadde ikke oppsøkt helsehjelp. De viktigste barrierene mot å søke hjelp blant de med alvorlige plager var ønske om å håndtere plagene selv og bekymring for konsekvenser for videre internasjonal tjeneste og karriere i Forsvaret.

Veteraner gir imidlertid uttrykk for at de ønsker å motta helsehjelp hos helsepersonell som har kunnskap om og ekspertise på militære forhold.

I Riksrevisjonens rapport 3:9 (2013 –2014) om ivaretagelse av veteraner fra internasjonale operasjoner er det vurdert om veteraner fra internasjonale operasjoner får god hjelp og oppfølging, slik det er lagt til grunn i Stortingets vedtak og forutsetninger. Rapporten konkluderte med at belastningen på Forsvarets personell i forbindelse med utenlandstjeneste er høy, at

veteraner med psykiske helseplager i mange tilfeller ikke får den hjelpen de trenger, at tilretteleggingen for deltakelse i arbeidslivet er mangelfull, at behandling av erstatningssaker på grunn av psykiske belastningsskader tar til dels lang tid og at kompetanse om veteraner ikke i tilstrekkelig grad er gjort tilgjengelig for alle deler av det sivile hjelpeapparatet.

UNIFIL -undersøkelsen 2016 -En etterundersøkelse av norsk militært personell som tjenestegjorde i Libanon i årene 1978–1998 hadde som formål å undersøke forekomst av psykiske lidelser blant norske UNIFIL-veteraner som har tjenestegjort i Libanon fra 1978 til 1998. Resultater av undersøkelsen viser at den sannsynlige forekomsten av psykiske lidelser blant norske UNIFIL-veteranene i dag er på 12,4 prosent. Konklusjonen er at den psykiske helsetilstanden blant norske UNIFIL-veteraner i all hovedsak er god, med forekomst av psykiske lidelser lavere enn, eller sammenliknbar med, befolkningen ellers.

ETABLERTE TILTAK I FORSVARET

ANERKJENNELSE

Forsvaret anerkjenner veteranenes tjeneste bl.a. ved utdeling av medaljer. Et slikt system for dekorasjoner kom på plass først på midten av 2000-tallet, og hadde tilbakevirkende kraft til 1947. I dag gjennomføres det medaljeseremonier i forbindelse med hjemkomst, hvor også familiene blir invitert.

I tillegg til medaljer for deltakelse, finnes det også stridsdekorasjoner. Disse kan tildeles individuelt for mot og tapperhet i strid ut over det som kan forventes.

Forsvaret arrangerer markeringer på flere steder i Norge 8. mai. I tillegg kommer en rekke markeringer i regi av kommuner, ulike foreninger og organisasjoner.

Forsvarets minnedag ble innstiftet i 2007 av Forsvaret for å hedre personell som har omkommet i tjeneste. Minnedagen er fastsatt til første søndag i november måned. Minnedagens hovedarrangement finner sted på Akershus festning i Oslo, med ytterligere arrangementer ved forsvarets avdelinger andre steder i Norge og utlandet.

Over hele Norge er det reist en rekke minnesmerker over personer og begivenheter knyttet til krigshendelser og forsvarsrelatert aktivitet opp gjennom historien, som minner oss om mot og motstand og symboliserer grunnleggende verdier i Forsvaret.

IVARETAKELSE

Forsvarets Veteransenter på Bæreia ved Kongsvinger er åpent for veteranene og deres familier både før, under og etter utenlandstjenesten, og her tilbys bl.a. ulike aktiviteter, jobbsøkerkurs og gjensynstreff.

Forsvaret har familiekoordinatorer på sine tjenestesteder for å kunne yte bedre støtte til forsvarsfamiliene, samt at ansatte tilbys samlivskurs for seg og samboer/ ektefelle. I tillegg har Forsvaret en egen avdeling som ivaretar arbeidsgiveransvaret mens soldatene er ute i tjeneste. Denne avdelingen er et viktig kontaktpunkt mellom den som deltar i en internasjonal operasjon og familien hjemme.

Forsvaret har opprettet ulike telefonnumre og kontaktpunkt for råd og veiledning om veteranrelaterte spørsmål fra veteraner og familier, samt et gratis krisetelefon-tilbud i samarbeid med Kirkens SOS.

Ett av disse tilbudene er *Forsvarets åpne dør* som er et tilbud til alle veteraner og deres familier, og består av et tverrfaglig team med både militært og sivilt ansatte.

Det finnes også flere landsdekkende organisasjoner som veteranene kan tilslutte seg på frivillig basis, som for eksempel:

- Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner (NVIO) med lokalavdeling Trøndelag
 - for militært personell som har deltatt i internasjonale operasjoner og deres pårørende.
- Veteranforbundet SIOPS
 - en medlemsorganisasjon for skadde i internasjonale operasjoner.
 -

I tillegg organisasjoner finnes følgende organisasjoner som er etablert og driftet selv av veteranene:

- Veteran møter veteran
- Veterannett – INTOPS veteraner
- IntOps – Vennegruppe for veteraner

OPPFØLGING

Militært personell går i dag gjennom grundig selektering, medisinsk klarering og lengre samtrening før deltakelse i internasjonale operasjoner. Både før, under og etter tjenesten følges de opp av militært helsepersonell gjennom medisinsk ut -og innklarering, samt samtaler med psykolog/psykiater.

Forsvaret har også et spesielt oppfølgingsansvar i ett år etter hjemkomsten, blant annet for å sikre en god overgang til den sivile helse -og omsorgstjenesten når det er nødvendig. Forsvaret har også noen tilbud og kontaktpunkter for veteraner og deres familier, som kan benyttes hele livet.

Forsvaret, ved Forsvarets sanitet (FSAN), tilbyr veteraner oppfølging ved Institutt for militærpsykiatri og stressmestring eller Nasjonal militær medisinsk poliklinikk når det er behov for det. Disse er et supplement til sivil helsevesen, og kan tilby blant annet rådgivning om helseplager relatert til utenlandstjeneste, utredning og kortvarig behandling av psykiske lidelser.

FRIVILLIGE VETERANORGANISASJONER

Det finnes flere landsdekkende organisasjoner som veteranene kan tilslutte seg på frivillig basis, f.eks.:

- Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner (NVIO) med lokalavdeling Trøndelag
 - for militært personell som har deltatt i internasjonale operasjoner og deres pårørende.
- Veteranforbundet SIOPS
 - en medlemsorganisasjon for skadde i internasjonale operasjoner.

LOKALE TILTAK

LOKALE TILTAK I FRØYA OG HITRA KOMMUNER

Frøya og Hitra kommuner har tatt utgangspunkt i Regjeringens handlings- og oppfølgingsplan, og ønsker med lokale tiltak å bidra til å styrke veteranenes posisjon gjennom økt anerkjennelse og forståelse.

Målene for kommunenes arbeid med veteraner er:

1. At kommunene viser anerkjennelse og ivaretagelse av veteranene
2. At ansatte skal ha tilstrekkelig kompetanse om veteraners særskilte behov
3. At det er god koordinering og samhandling av tiltak til veteraner og deres familier.

Med bakgrunn i dette vil våre lokale tiltak være skissert innenfor de tema som Forsvaret benytter, nemlig anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging.

ANERKJENNELSE

Kommunene skal vise anerkjennelse for den innsatsen veteranene har gjort gjennom sin deltakelse i internasjonale operasjoner. Seremonier og offentlige markeringer er et viktig og synlig uttrykk for samfunnets anerkjennelse av både innsatsen og den enkelte veteran.

Veterandagen 8. mai

Trøndelag fylkeskommune og Trondheim kommune inviterer veteraner fra alle kommuner i fylket til å delta på en markering hver 8. mai. Etter en seremoni i Nidarosdomen tilbys en enkel servering i Erkebispegården, samt at det utdeles fylkesnål og kommunevåpen til de som ikke allerede har mottatt denne utmerkelsen. Dette arrangementet er et etablert tilbud som synes å være godt kjent og verdsatt, også for veteraner i Frøya og Hitra kommuner. Kommunene vil bidra til at arrangementet blir kunngjort på sine nettsider.

Krigsminnesmerker

I Hitra og Frøya kommuner finnes 3 krigsmerker hvor det 2 av stedene nedlegges krans 17. Mai

- Samlebauta over alle fra Frøya som ble drept under 2. verdenskrig ved Sletta kirke
- Bauta ved Lamøyvågen ved Inntian.
- Samlebauta over alle fra Hitra som ble drept under 2. verdenskrig ved Sandstad kirke

FN-dagen 24.oktober

Skolene kan vurdere å benytte lokale veteraner fra operasjoner med FN-mandat i undervisningen i forbindelse med FN-dagen eller der det vil passe

med øvrige undervisningsplaner. Dette for å synliggjøre Norges bidrag i internasjonale operasjoner. Dersom det er et ønske fra veteranene kan det også vurderes en lokal markering hvor kommunene kan legge til rette for leie av lokaler og eventuelle annen bistand.

Forsvarets minnedag

Forsvarets minnedag, første søndag i november måned, er etablert for å hedre personell som har omkommet i tjeneste. Det kan være naturlig å knytte denne til kirken, som allerede markerer Allehelgensdag som en minnedag for de døde denne dagen. Kommunene er i dialog med sine kirkekontorer vedrørende dette, og vil for øvrig være behjelpelig dersom det er ønske om annen markering.

IVARETAKELSE

Kommunene er ansvarlige for at personer som er bosatt i kommunene skal tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. For ansatte i kommunene og fastleger vil det være viktig å vite årsaken til fysiske og psykiske helseplager kan være belastninger knyttet til internasjonale oppdrag, også når dette ligger langt tilbake i tid. Det er også viktig at familien blir godt ivarettatt.

Tilbud i NAV

Veteraner i Frøya og Hitra kommuner skal, som øvrige innbyggere, forholde seg til sitt lokale NAV-kontor når det er aktuelt. Ved behov til NAV Hitra og Frøya kontakte NAV Elverum som har etablert et eget kompetansemiljø for veteransaker som alle NAV-kontor kan benytte. Dette senteret kan bidra med:

- Støtte og innspill i konkrete saker til veteran og samarbeidsaktører
- Identifisere og forstå årsakssammenheng
- Oversikt over hvem som kan bistå veteranen i forhold til hans/hennes utfordringer.

Veterankontakt

Kommunedirektøren vil sørge for å etablere en egen veterankontakt som skal være en kontaktperson og et bindelegg mellom kommunene og veteranene, andre kommuner, Forsvaret og andre aktuelle aktører. Videre skal veterankontakten ha oversikt over kommunens tilbud til veteraner og deres familier, samt ha kunnskap om fagfeltet.

Lokaler

Kommunene vil legge til rette for lokaler til lokale veterantreff. Veterantreffene skal arrangeres annen hver gang i Frøya og Hitra kommune.

Nettside

Vedtatt veteranplan vil bli tilgjengelig på kommunens hjemmeside.

Utredning- og behandlingstilbud Værnes

Institutt for militærpsykiatri og stressmestring – team Midt-Norge som er lokalisert på Værnes, gir tilbud om utredning og behandling til veteraner. Kontakt med teamet formidles via Forsvaret.

OPPFØLGING

Tilbudet til veteraner i Frøya og Hitra kommuner skal ivaretas av kommunenes allerede etablerte tjenester. Tjenestene må sørge for at tilbudene blir tilpasset veteranens og/eller eventuelt andre familiemedlemmers behov. Dette gjelder bl.a. helse- og velferdstjenestene, barnehager og skoler, fastlegene, NAV og andre.

Det er imidlertid avgjørende at veteranene selv oppgir sin status som veteran for at kommunene skal kunne imøtekomme de behov som utenlandstjenesten eventuelt har medført, da det som tidligere nevnt ikke gis opplysninger om hvem dette gjelder.

Tjenestetilbud

Fastlegene er vanligvis den første veteranene møter i kommunalhelse-tjenestene og som henviser til spesialisthelsetjenesten og andre tiltak når det er nødvendig. Fastlegenes ansvarsområde er å forebygge, diagnostisere og behandle somatiske og psykiske lidelser.

Koordinerende Enhet vil kartlegge og vurdere veteranene/familiens samlede behov og på denne bakgrunn sørge for å samordne og koordinere innsatsen slik at tjenestene oppleves som helhetlig. Ellers vil de ulike kommunale virksomhetene bidra med eksisterende tiltak og tjenester, alt etter hvilke behov som framkommer.

Kompetanse

Kommunene vil sørge for kompetanseheving til alle aktuelle virksomheter ved å bekjentgjøre lokal veteranplan og samtidig vise til alle regionale ressurs- og kompetansesentre som kan kontaktes ved behov.

Kommune vil også sørge for å gjennomføre en felles samling for aktuelle virksomheter og fastleger i løpet av høsten 2022 / våren 2023 hvor Ressursenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) inviteres for å informere om psykososial helse for veteraner og dere familier.

Økonomi

Det er ikke foreslått tiltak som krever ekstra kostander, da det legges opp til at veteranene benytter eksisterende tilbud og tjenester. De kompetansehevende tiltakene inngår i kommunens budsjettammer.

EVALUERING

Veteranplanen skal evalueres høsten 2023 for å videreutvikle og forbedre planen. Kommunene har ansvar for å gjennomføre evalueringen og for å invitere lokale veteraner til medvirkning i denne forbindelse.